

Jaarverslag 2025 Polderlab Vrouwe Venne

01-01-2025 – 31-12-2025

Regio Holland Rijnland – Land van Ons – Universiteit Leiden

Projectbeschrijving¹

In dit project wordt op land van Land van Ons (LVO) in de periode 1 juli 2021 – 30 juni 2031 onderzoek uitgevoerd door de Universiteit Leiden-Centrum voor Milieukunde Leiden (CML) naar mogelijkheden voor toekomstige agrarische activiteiten in het veenweidegebied met bevordering van de relatie stad-land.

Doelstellingen van het project:

- Het vergroten van de biodiversiteit in het veenweidegebied.
- Het onderzoeken en bereiken van een goed verdienmodel voor agrariërs.
- Het stop zetten van de bodemdaling en zo mogelijk omkeren.
- Het verminderen van de CO₂-emissies, beter nog het vastleggen van CO₂.
- Het verminderen/ stoppen van de stikstof emissies.

Het vernieuwende onderzoek is gestart op kleine percelen.

Dit betekent dat de komende jaren nog een groot aantal hectaren bloemrijk weiland en vochtig hooiland zal zijn. Ook op deze percelen zal onderzoek worden gedaan naar o.a. biodiversiteit, bodemdaling en CO₂- en N-emissies.

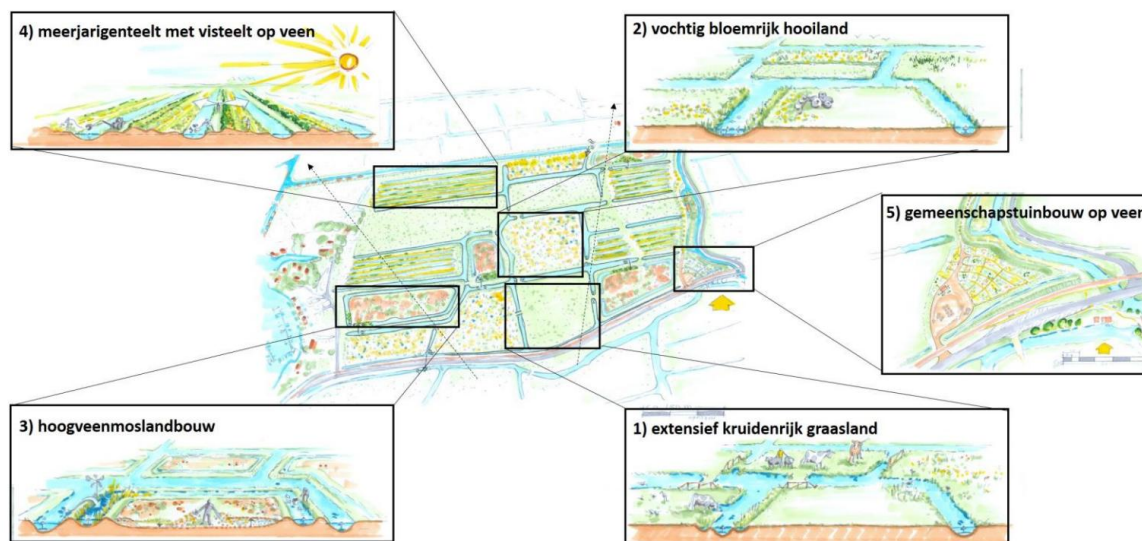
Locatie met indeling in vijf deelgebieden:

- (1) extensief kruidenrijk grasland
- (2) vochtig bloemrijk hooiland
- (3) hoogveenmoslandbouw

¹ Eerste 2 pagina's zijn bedoeld als een algemene inleiding op het project.

- (4) meerjarige teelt met visteelt op veen
- (5) gemeenschapstuinbouw op veen = Community Supported Agriculture

Icoonproject Vrouwe Vennepolder

Figuur 2. In de Vrouwe Vennepolder worden vijf verschillende varianten voor biodiverse landbouw-op-veen aangelegd. Vier van de varianten worden ieder viermaal gerepliceerd in het gebied: extensief kruidrijk grasland, vochtig bloemrijk hooiland, hoogveenmoslandbouw en meerjarigeteelt met visteelt op veen. Ieder van deze varianten is verder uitgewerkt in bijlage 2. Bij de plaatsing van de percelen is rekening gehouden met het open karakter van het gebied, in het centrale figuur aangegeven met stippellijnen vanaf het centrale deel van de Leidseweg. Let op: de teelten zijn niet 'op schaal' weergegeven.

Bron: Inrichtingsplan Polderlab Vrouw Vennepolder

Resultaat komende 10 jaren (op basis van Rotik)

- * Een significante verbetering van de biodiversiteit en landschapskwaliteit ten opzichte van de startsituatie in 2020.
- * Werkende alternatieven voor de huidige agrarische activiteiten in het veenweidegebied, ondersteund door wetenschappelijk onderzoek.
- * Overdraagbaar verdienmodel voor agrarische activiteiten in het veenweidegebied.
- * Ontwikkeling en onderzoek aan hoog-biodiverse vormen van landbouw op veen.
- * Het bezoekerscentrum vervalt, de educatieve en voorlichtende activiteiten gaan wel door.

- * Relatie stad platteland versterkt door sterke betrokkenheid burgers bij oogst en korte keten, o.a. d.m.v. een werkende Community Supported Agriculture (CSA).

Resultaat voor na deze 10 jaren (op basis van Rotik)

- Voor deze 33,2 hectares: een verdienmodel waar agrariërs een goed inkomen mee kunnen genereren (dit is geen harde garantie. Dit is afhankelijk van de experimenten door het CML).
- Een verdienmodel dat kan werken in het gehele/ op grote delen van het veenweidegebied.
- Uitbreiding van teelten naar omliggende regio.

Voortgangsrapportage

In deze Voortgangsrapportage wordt voor de verslagperiode de voortgang besproken.

1. Voortgang Algemene maatregelen t.a.v. versterking biodiversiteit

Waterhuishouding en afsluiting van de polder

Een van de belangrijkste randvoorwaarden voor daadwerkelijke verandering in het veen is een verhoging van de waterstand. In 2023 is het Polderlab waterstaatkundig afgescheiden van de rest van de polder, door middel van het graven van 2 sloten, het plaatsen van een duiker en het leggen van dammen, een stuw en een waterinlaat vanuit de boezem.

Het waterpeil is in 2025 voor de vierde keer met 3 cm omhoog gebracht. Gaat de stijging te snel dan ontstaat er vermoedelijk een explosie van fosfaat en daarmee wordt pitrusvegetatie dominant.

Twee telers, noch de veehouder zien bezwaren tegen het (geplande) verhogen van het waterpeil met 3 cm in de zomer. Voor de teler van cranberry's lijkt de grens inmiddels wél bereikt. Verdere verhoging maakt de teelt van cranberry's vrijwel onmogelijk. Dit bezwaar geldt echter juist niet voor de teelt op veenmos. Met veenmos doen we nog verdere ervaringen op alvorens hierover voldoende kennis te hebben van de waterstand.

In een aantal sloten in het gebied zijn krabbenscheervegetaties aangelegd, met positief resultaat: de waterkwaliteit is daar sterk verbeterd. Het succes hangt echter sterk af van de aanwezigheid van zoetwaterkreeften. Opvallend is dat de aanwezigheid van krabbenscheer weinig tot geen invloed lijkt te hebben op de doorstroming. Krabbescheer lijkt ook geen invloed te hebben op de aanwezigheid van de Amerikaanse rivierkreeft.

Monitoring door de universiteit

In 2025 de volgende monitoring uitgevoerd:

1. Insecten (diversiteit en hoeveelheden) van alle insectenfamilies op land 2023 en 2024 (5 punten per perceel);
2. Macrofauna van sloten (alle ongewervelden en eventueel ook gewervelden) 2020-2024 (2 punten per perceel). In 2024
3. Bodemschimmels, 2021-2024 (3 punten per perceel);
4. Vegetatie van sloten, slootkanten en graslanden van 2020-2024 (7 punten per perceel), ook gedetailleerde opnames van de cranberryvelden van de universiteit;
5. Bestuivers zijn in 2022 door Naturalis gemonitord. In 2024 langs de heg en in de verschillende velden gemonitord door een groepje BSc-studenten;
6. Dichtheden Amerikaanse rivierkreeften in zes opnames (2024)
7. Broeikasgasemissies in de velden (2020; 5 punten per perceel), in 2024 met de permanente meetinstallaties in verschillende behandelingen, maar niet in alle velden) en de sloten (2024);
8. Regenwormen (in kubussen van 15x15x15 cm) in 2021-2023 (3 punten per perceel), alleen in een subset van de velden van het Polderlab;

Metingen van emissies met fluxmeters

Ook zijn waarnemingen verzameld van de macrofauna in de sloten met en zonder krabbenscheer. Dat gaf dermate mooie resultaten dat het Polderlab hier in 2025 mee verder zullen gaan. Het Polderlab hoopt dat we een mooie toename van libellen en ander waterleven tegemoet gaan!

Natuurvriendelijke Oevers

De oevers van de nieuw te gegraven sloten hebben in 2024 aan de oostelijke oever een natuurvriendelijke oever gekregen met een hellingshoek van 1/4. Deze zijn ingezaaid zaden van lokale planten Dit lijkt een blijvend positief effect te hebben op de biodiversiteit. Er zijn in 2025 meerdere vormen van natuurvriendelijke oevers gemaakt in drie bestaande watergangen. Totaal gaat het om 1.000 meter. Dit doen we om erachter te komen of dit tot een permanente verlaging van kreeftendichtheden kan leiden door aanwezigheid van dichte oeverbegroeiing. Uit de reeds bestaande proeven die Rijnland en gemeente Leiden in Cronesteijn hebben uitgevoerd, bleek dat rivierkreeften sterk in aantal teruglopen bij de aanleg van dergelijke oevers.

Open water

Het telen van water- en oeverplanten waaronder krabbenscheer blijkt een positief effect te hebben op de waterkwaliteit, het doorzicht verbetert sterk, de biodiversiteit neemt sterk toe, de fosfaat- en ammonia-gehalten nemen af en de dikte van de sliblaag neemt af bij het telen van krabbenscheer. Deze ontwikkelingen worden binnen Rijnland met grote interesse gevolgd en zullen komende jaren ook in andere polders in de omgeving worden geïmplementeerd.

In verschillende delen van de polder lijkt de teelt van waterplanten goed aan te slaan ondanks de grote populatie invasieve rivierkreeften, wat hoopvol is. Komend jaar wordt er insamenwerking met Veenweideinnovatiecentrum ook geëxperimenteerd met waternoot, een van oorsprong wijsverbreide plant in beenweidegebieden. Ten gevolge van “begrazing” door zwanen levert het aangelegde onderwaterterras nog geen eetbare waterplanten.

Schonen van de sloten

Gezien het onderzoek en het telen van water- en oeverplanten is nauw overleg met Hoogheemraadschap Rijnland noodzakelijk. De sloten worden zo terughoudend mogelijk geschoond, alles binnen de legger van Rijnland.

Weidevogels

Tijdens het broedseizoen van de weidevogels van 15 maart t/m 15 juni worden er geen rondleidingen gegeven.

Voorzichtig is een stijgende lijn waar te nemen in het aantal broedende weidevogels (Grutto, Kievit, Tureluur en Scholekster). Omdat aantallen van jaar tot jaar sterk kunnen fluctueren, kan dit pas over een aantal jaar met zekerheid gezegd worden.

De veenmos-cranberryvelden zijn zeer populair bij watersnip, bokje, en kievit, wat aangeeft dat de nieuwe teelten ook (deels) positief voor weidevogels uit kunnen pakken.

De bloeiende dijk

De vegetatie op de dijk heeft prachtig gebloeid, maar helaas bevonden zich hier ook enkele soorten die in hooi ongewenst zijn, zoals Jacobskruiskruid en speerdistel. In 2025 is de gehele dijk daarom op professionele wijze bemaaid. Het materiaal is afgevoerd.

Er is discussie ontstaan over het wandelpad over de dijk, dit daar het wandelpad moeilijk is af te schermen van het perceel. Telers vrezen voor hun gewassen, onderzoekers voor hun kostbare apparatuur. Ook is niet bekend hoe omwonenden gaan reageren op het wandelpad. Besloten is het wandelpad uit te stellen tot na de periode van de experimenten.

Behoud en bescherming van bestaand trilveen

Aan de oostkant, tussen het perceel en het eilandje is spontaan trilveen (laagveen) aan het ontstaan. Hier gaan wij op de korte termijn niets aan doen zodat het trilveen verder kan groeien. Dit is een mooie onverwachte spontane natuurontwikkeling.

2. Onderzoek, experimentele teelten en monitoring

Lopend onderzoek

extensief kruidenrijk grasland

- Vanaf 2020 werd geëxperimenteerd met strip-begrazing, dit om de bodemgezondheid en biodiversiteit te verbeteren. Dit experiment is noodgedwongen gestopt, de slootranden werden vertrapt door de koeien, wat negatief uitpakte voor de biodiversiteit.

- Langjarig onderzoek naar de ontwikkeling van:

- soorten grassen,
- kruiden,
- insecten,
- bodemleven
- bodemchemie

inclusief de verschillen op de wel en niet bemeste velden.

vochtig bloemrijk hooiland

- Langjarig onderzoek naar de ontwikkeling van:

- soorten grassen,
- kruiden,
- insecten,
- vogels
- bodemleven in de toplaag van de bodem
- bodemleven onder de toplaag van de bodem

- bodemchemie

hoogveenmos-landbouw

Op twee locaties worden op dit moment cranberries en veenbessen geteeld op verschillend substraat en met verschillende bodembedekking waaronder veenmos. Hiermee heeft een experiment vorm gekregen naar de meest doelmatige manier van cranberryteelt op veen. Doelmatig in de zin van:

- haalbaarheid
- kosten/ baten over jaren heen
- vergroten van de biodiversiteit

meerjarige teelt met visteelt op veen

Op ruggen worden aan de oostkant worden sinds herfst 2022 vruchtdragende struiken geteeld.

In 2023 is gestart met de teelt van eetbare gewassen in het moeras. De wortel van de Lisdodde wordt inmiddels als proef bij enkele restaurants verkocht.

rijstteelt op veen

Medio 2023 is gestart met rijstteelt op veen. Hiertoe is een 15 cm diepe “bak” uitgegraven van 5 x 40 meter waarin natte rijstteelt plaats vindt. In deze teelt wordt onder zeer gecontroleerde omstandigheden een proef gedaan met de teelt van een meerval soort. Deze meervalsoort zal niet invasief kunnen worden, de vissen overleven de Nederlandse winters niet.

Gehonoreerde nieuwe onderzoeksprogramma's

Dit jaar zijn twee grote onderzoeksaanvragen ingediend bij het NWO (Nederlands Wetenschappelijk Onderzoek) en één bij de provincie Zuid-Holland binnen het Europees Innovatie-Programma (EIP) en gehonoreerd. Het eerste onderzoek, dat gedurende 7 jaar zal lopen, gaat over 'bending the curve of biodiversity loss', gaat over de rol van collectieve actie in het agrarisch landschap. Dit onderzoek wordt zowel in Nederland, Tanzania als Argentinië uitgevoerd. Bij de Nederlandse inbreng is het Polderlab belangrijk. Gedurende 7 jaar zal worden

onderzocht hoe groepen boeren en andere landeigenaren tezamen kunnen zorgen voor biodiversiteits-winst. Meer info:

<https://sites.google.com/rug.nl/curvebend>

Twee andere aanvragen gaan over het onderzoek van rijstteelt in de NoordWest-Europese context. Het NWO-onderzoek wordt samen met Wageningen Universiteit uitgevoerd en betreft een studie naar de haalbaarheid van grootschalige rijstteelt in NW-Europa en in hoeverre dit in veengebieden kan helpen met de problemen die er spelen met betrekking tot voorkoming van bodemdaling, biodiversiteitsverlies en verbetering van de waterkwaliteit. Het tweede onderzoek, dat door de provincie Zuid-Holland wordt gefinancierd, zal zowel in het Polderlab als op percelen in de nabijgelegen Zwanburger- en Boterhuispolder worden uitgevoerd. In dit onderzoek zal samen met Deltaris, Weiland en betrokken boeren, onder leiding van dhr. S. Roeleveld, rijst worden aangeplant in stroken, om het effect hiervan op grondwaterstanden en veenafbraak in de vingers te krijgen.

3. PR, communicatie en educatie

Vanaf 2024 is het Polderlab gestart met een website www.polderlab.org, waarop ontwikkelingen en onderzoeken en ook media-uitingen worden gepubliceerd en gelinkt. Met regelmaat verschijnen er artikelen in “De Brug” het maandblad van Oud Ade. Daarnaast verschijnt er maandelijks een artikel in het Leiderdorps Weekblad.

Land van Ons organiseerde ook in 2025 een open dag voor leden en andere belangstellenden. Door de extreem lage temperatuur in combinatie met storm kon deze dag in oktober 2025 helaas niet doorgaan. De jaarlijks winterwandeling is in februari 2025 georganiseerd en met succes uitgevoerd.

Er is dit jaar een “Science Cafés” georganiseerd bij ‘Stek-in-de-Polder, waar de eerste ervaringen met de rijstteelt zijn gedeeld met burens en andere geïnteresseerden. LvO organiseerde meerdere keren “slootje vissen” met een groepen kinderen van de BSO van Oud Ade en Rijpwetering.

Een onderwijsprogramma is opgesteld voor kinderen van basisscholen in de gehele regio. Het vervoer van school naar het perceel vergt nog nadere uitwerking, daartoe is een subsidie-aanvraag ingediend bij de provincie Zuid-Holland. In september 2026 moet dit programma kunnen starten.

4. Telers

- De teelten op ruggen (o.a. gagel, zilverbies en duindoorn) en dalen met rijst in gaan goed. Rijst heeft dit jaar de eerste (zeer kleinschalige) oogst laten zien. Er is bij de provincie met succes een aanvraag gedaan om rijstvelden bij 4 omliggende boeren aan te leggen.
- Veenmos/ cranberry. Een wisselend beeld, een van de velden is zeer succesvol met een flink veenmos-cranberry veld (levend veen), het andere veld is onsuccesvol. Echte oogst kan pas over 2 jaar verwacht worden.
- Verschillende kruiden zijn aan Wilderland verkocht, deze worden gebruikt voor nieuw theeproducten.

Teelt van rijst

- De cranberries groeien goed. Gestart wordt met een nieuw experiment waarbij een wilde variëteit cranberry uit zaad zal worden opgekweekt.
- Naast bessenstruiken zijn ook kardoem en pompoen succesvol aangeplant.
- Naast kweek van krabbenscheer wordt gestart met soorten zoals waterviolier, sterrenkroos en waterranonkel.

Sloot met krabbenscheer

De start met lisdodde, moerasspirea en watermunt is goed verlopen. De oogst van watermunt en moerasspirea is afgezet via Wilderland.

CSA (Community Supported Agriculture)

5. De CSA met moestuinbakken is mislukt door uiteenlopende omstandigheden. Oud Ade blijkt geen geschikte plek voor een CSA. Er ontbreekt een voldoende groot en duurzaam afzetgebied. Voorts hebben professionele telers inmiddels geleerd dat een relatief klein oppervlak wel een fulltime inzet vergt, maar niet rendabel is te exploiteren. De pogingen om een professionele teler aan te trekken voor deze 2.000-4.0000 m² grond zijn dan ook niet geslaagd. In september 2025 is het gehele perceel vrijgemaakt van worteldoek en onkruid. In het komende jaar wordt er door een klein vrijwilligersteam een 'showtuin' aangelegd. Hierdoor blijft de betrokkenheid van burgers wel bestaan.

5. Overige zaken

Projectcoördinatie

Het perceelteam heeft eind 2024 een omgevingsmanager aangesteld. In april moest de Perceelcoördinator helaas afscheid nemen vanwege gezondheidsproblemen. Vanaf augustus is er een nieuwe Perceelcoördinator aangesteld. Vrijwilligerswerk levert veel deskundigheid en betrokkenheid op, maar wordt helaas ook gekenmerkt door veel mutaties; er zijn in 2025 drie vacatures vervuld in het perceelteam.

Naast het perceelteam is vrijwilligersteam van 10-15 medewerkers actief voor de praktische uitvoering van klussen. Hiertoe is een nieuwe coördinator vrijwilligerswerk aangesteld. De wilgen zijn gesnoeid en op het eiland in de Oude Ade is veel onderhoudswerk verricht.

- Het Bouwteam, voor de ontwikkeling van de Polderhut, kon eind van het jaar worden opgeheven. Dankzij een grandioze sponsoring van het aannemersbedrijf Dura-Vermeer kon tijdens een 'heidag' van dit bedrijf de Polderhut worden gebouwd. De kosten van de inrichting van deze polderhut zijn door de universiteit betaald. Overigens loopt er nog een beroep bij de rechtbank tegen de gemeente Kaag en Braassem vanwege de vergunningverlening voor de Polderhut. Land van Ons heeft besloten de uitslag hiervan niet af te wachten en de Polderhut op de aangegeven plaats te bouwen.
- Er zijn nieuwe, geactualiseerde informatiepanelen geplaatst waarop passanten en bezoekers kunnen lezen wat er gaande is op het perceel.
- In november 2025 is er een geslaagde rondleiding gegeven aan de omwonenden en de Dorpsraad van Oud Ade.

6. Financiële informatie

In december 2022 is een Projectovereenkomst Regionaal Groenprogramma gesloten over Polderlab Vrouw Vennepolder tussen Land van Ons, de gemeentes Kaag en Braassem en Leiden en de universiteit van Leiden. Daarnaast is een uitvoeringsovereenkomst gesloten tussen de genoemde gemeentes en Regio Holland Rijnland waar een subsidie wordt toegezegd van €1.500.000 voor de cofinanciering en uitvoering van het project. Onderstaand een nadere toelichting op de toegezegde subsidie:

Omschrijving	Bedrag (in €)
Vorbereidings- en inrichtingskosten	819.000
Beheerskosten (25k p/j) en kosten projectleiding (10k p/j) voor 2022-2031	350.000
Totaal projectkosten	1.169.000
<i>Aangevraagde en toegekende subsidie</i>	<i>650.000</i>

Negatief exploitatieresultaat (lagere pacht en waterschapslasten) 2022 - 2031	465.000
20% van aanschaf grond door Land van Ons (33.2ha voor €2.3 miljoen)	460.000
Totaal overige kosten	925.000
Aangevraagde en toegekende subsidie	850.000
<i>Ontvangen subsidie augustus 2021</i>	700.000
<i>Ontvangen subsidie januari 2023</i>	500.000
<i>Te ontvangen tot en met 2031 op basis van gerealiseerde kosten</i>	225.000
<i>Te ontvangen in 2032 na goedkeuring project</i>	75.000
Totaal subsidie	1.500.000

In de periode 1 januari 2021 tot en met 31 december 2025 bedragen de totale uitgaven voor het Project €544.327. Een specificatie van deze uitgaven inclusief een toelichting staat in bijlage 2. In bijlage 3 is de aangepaste begroting opgenomen zoals deze in het vorige bestuursoverleg is besproken. In bijlage 4 staat de verantwoording voor de toegezegde subsidie voor de overige kosten (aankoop grond en exploitatienadeel).

Bijlage 2

#	Soort kosten	WERKELIJK			BEGROTING	TOTAAL BEGROTING
		t/m 2024	2025	t/m 2025	t/m 2025	
A	Inrichtingskosten perceel tbv Project	219.909	19.012	238.922	240.000	360.000
B	Bepanting tbv Project	38.653	10.594	49.247	58.018	115.000
C	Aanleg natuurvriendelijke en biodiverse oevers	7.985	95.828	103.813	132.985	160.000
D	Overige kosten perceel	19.850	8.293	28.143	44.850	80.000
E	Aanschaf materieel	18.986	6.197	25.183	30.000	65.000
F	Beheerskosten (incl. PR & communicatie)	40.677	13.334	54.011	67.160	250.000
G	Projectleiding (vrijwilligers LvO)	35.008	10.000	45.008	45.000	100.000
	TOTAAL	381.067	163.259	544.327	618.013	1.130.000

In het jaar 2025 is er in totaal €163.259 uitgegeven. Het grootste deel betrof de aanleg van natuurvriendelijke oevers (waarvoor gedeeltelijk een subsidie is ontvangen van het Hoogheemraadschap) voor een bedrag van €95.828. Daarnaast is een gedeelte van het perceel geschikt gemaakt voor grootschaliger rijstteelt en er is materieel aangeschaft.

De Polderhut is gebouwd dankzij een genereuze bijdrage van het aannemersbedrijf Dura-Vermeer. Het bedrijf heeft de wanden, kozijnen, ramen en het dak vooraf in de eigen werkplaats geproduceerd en vervolgens naar Oud Ade getransporteerd en het geheel in één dag met een groot team van vaklieden gebouwd. De bijdrage van Dura-Vermeer wordt geschat op ca. €30.000. Ten opzichte van de aangepaste begroting is er €73.686 minder uitgegeven in 2025, maar een aantal werkzaamheden is doorgeschoven naar het volgend jaar.

Bijlage 3

In het Bestuurlijk Overleg van 5 november 2025 is een voorlopig aangepaste begroting gemaakt welke 39k lager uitkomt dan de originele begroting uit 2021. Hierbij is rekening gehouden met het voortschrijdend inzicht en verschuiving in de tijd van bepaalde activiteiten.

Volgend jaar moet na 5 jaar (na 1 juli 2026) conform de projectovereenkomst Polderlab Vrouwe Venne (art. 3.5b) en de bepalingen uit Groenprogramma-RIF de bijgestelde begroting naar het DB om akkoord te gaan met een eventueel aangepaste begroting.

De voorlopig aangepaste begroting is hieronder opgenomen, waarbij tot en met 2025 de werkelijke kosten zijn opgenomen.

#	Soort kosten	t/m 2025	2026	2027-2031	TOTAAL
A	Inrichtingskosten perceel tbv Project	238.922	71.078	50.000	360.000
B	Bepanting tbv Project	49.247	25.753	40.000	115.000
C	Aanleg natuurvriendelijke en biodiverse oevers	103.813	39.172	17.015	160.000
D	Overige kosten perceel (hut, hekwerken, wandelpaden, steigers)	28.143	36.707	15.150	80.000
E	Aanschaf materieel	25.183	14.817	25.000	65.000
F	Beheerskosten (incl. PR & communicatie)	54.011	45.989	150.000	250.000
G	Projectleiding (vrijwilligers LvO)	45.008	4.992	50.000	100.000
	TOTAAL	544.327	238.508	347.165	1.130.000

Categorie (cf ROTIK formulier)		Werkelijk t/m 2023	Werkelijk 2024	Werkelijk t/m 2024	Begroting t/m 2024
1	Grondwerkzaamheden (o.a. afscheidingsloot en dammen)	68.256	0	68.256	0
2	Vorbereidings- en inrichtingskosten (afschrapen toplaag)	119.544	7.033	126.577	57.000
3	Grondverzet t.b.v. meerjarige teelt	21.436	665	22.101	43.000
4	Hekwerken om percelen af te sluiten voor vee	4.378	10.971	15.349	15.500
5	Aanschaf specialistische landbouwwerktuigen	337	1.918	2.255	35.000
6	Aanleg natuurvriendelijke en biodiverse oevers	2.090	5.895	7.985	60.000
7	Beschoeiing voor dieper water en betere waterkwaliteit	2.975	0	2.975	60.000
8	Bouwkosten circulair gebouw 100m2	1.050	3.450	4.500	0
9	Waterpomp op zonne-energie	13.900	2.831	16.731	17.000
10	Steiger t.b.v. bezoekende vaartuigen	0	0	0	15.000
11	Aanleg wandelpaden etc. t.b.v. bezoekers	0	0	0	15.000
12	Participatietraject: zoeken van boeren/telers	5.441	2.139	7.580	9.000
13	1° aanschaf plantmateriaal	22.126	13.508	35.635	61.000
14	Beheerskosten	21.620	14.317	35.937	75.000
15	Projectleiding en beperkt uitvoeringsorgaan	25.008	10.000	35.008	30.000
TOTALE PROJECT KOSTEN		308.161	72.728	380.889	492.500

